

روش‌های پژوهش

در

علوم رفتاری

مؤلفان :

دکتر اسداله خاوری

دکتر حمید ملکی

نصر پروانه - شایسته

تهران - ۹۲

- سرشناسه : خدیوی، اسدالله - ۱۳۴۵ -
- عنوان و نام پدیدآور : روش‌های پرورش در علم رفتاری / مولفان اسدالله خدیوی، حمید ملکی.
- مشخصات نشر : تبریز: انتشارات نصر، ۱۳۹۲.
- مشخصات ظاهری : ۲۱۲ ص.: مصور، جدول نمودار.
- شابک : 978-600-7064-59-7
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- موضوع : روان‌شناسی -- تحقیق -- روش‌شناسی
- موضوع : علوم اجتماعی -- تحقیق -- روش‌شناسی
- موضوع : روان‌شناسی -- تحقیق
- موضوع : جامعه‌شناسی -- تحقیق
- شناسه افزوده : ملکی، حمید، ۱۳۴۴ -
- رده بندی کنگره : BP۷۶/۵/۴۹ ۱۳۹۲
- رده بندی دیویی : ۱۵۰/۷۲
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۲۹۱۰۴

انتشارات نصر پروانه
بریز - چهارراه محققى - پاساژ نوبخت - طبقه زیرزمین - پلاک ۴
تلفن: ۰۵۴۴۷۶۷ - ۰۴۱۱ دورنگار: ۰۵۴۴۷۶۸ - ۰۴۱۱
np_nashr@yahoo.com
www.np-nashr.com

با همکاری

انتشارات
تبریز - خیابان امام، رویروی سه راه طالقانی
تلفن تماس: ۰۵۶۱۹۶۶ - ۰۴۱۱

روش‌های پژوهش در علوم رفتاری

مؤلفان: دکتر اسداله خدیوی - دکتر حمید...

تأیید	:	طراحی و صفحه‌آرایی	فرشید
ویراستار	:	اسداله بابایی	
نوبت چاپ	:	اول - ۱۳۹۲	
اندازه و تعداد صفحه	:	وزیری ۲۱۲ ص	
تیراژ	:	۱۰۰۰ نسخه	
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۶۴-۵۹-۷	-	ISBN: 978-600-7064-59-7	

قیمت: ۱۳۰/۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
	فصل یکم: مفاهیم و کلیات تحقیق
۱۷	مبانی فلسفی تحقیق
۱۸	تحقیق
۲۰	ویژگی‌های تحقیق
۲۲	دلایل انجام پژوهش
۲۳	هدف از آموزش روش تحقیق علم
۲۴	موانع تحقیق
۲۶	نظریه
۲۸	ویژگی‌های نظریه
۲۹	اصل
۲۹	ویژگی‌های اصل
۲۹	قانون
۳۰	علم
۳۱	مفروضه‌های بنیادین علم
۳۱	هدف علم
۳۱	راههای شناخت واقعیات و تبیین پدیده‌ها

فصل دوم: گزینش مسئله، اهمیت و ضرورت

۳۹	انتخاب موضوع، ضوابط و معیارهای آن
۴۰	ویژگی‌های موضوع تحقیق
۴۲	مقدمه تحقیق
۴۲	بیان مسئله

۴۵	شرایط بیان مسئله
۴۶	روش دستیابی به سوابق و ادبیات مسئله
۴۶	اشتباه‌های رایج در انتخاب مسئله
۴۷	اهمیت و ضرورت مسئله

فصل سوم: تدوین اهداف و فرضیه‌ها

۵۱	اهداف تحقیق
۵۴	فرضیه‌ها پرسش‌های تحقیق
۵۵	تفاوت فرضیه نظریه و قانون علمی
۵۶	ویژگیهای فرضیه
۵۶	انواع فرضیه
۵۸	قالب‌های فرضیه سازی
۵۹	انواع پرسش‌های پژوهش
۶۰	چارچوب نظری تحقیق
۶۱	ویژگیهای چارچوب نظری
۶۲	کارکردهای چارچوب نظری
۶۳	مدل عملیاتی تحقیق
۶۳	اجزاء مدل تحلیلی تحقیق
۶۵	اخلاق
۶۷	ملاحظات اخلاقی در پژوهش

فصل چهارم: مفاهیم و متغیرها

۷۱	متغیر
۷۱	تعریف
۷۲	تعاریف مفهومی و عملیاتی
۷۳	انواع متغیر
۷۴	انواع متغیر براساس کمیت و کیفیت
۷۵	انواع متغیر از نظر نقش آنها در تحقیق
۷۸	انواع متغیرها بر اساس ارزش آنها
۷۹	انواع متغیرها براساس نحوه دستکاری آنها
۷۹	ارتباط بین متغیرها

۸۰	 مقیاس‌های اندازه‌گیری متغیرها
۸۲	 ویژگی‌های مقیاس خوب

فصل پنجم: نحوه مرور ادبیات و پیشینه

۸۶	 پیشینه تحقیق
۸۸	 اهمیت و نیاز اید مطالعه پیشینه تحقیق
۹۰	 اقسام سوابق تحقیق
۹۰	 منابع مطالعاتی برای بررسی پیشینه تحقیق
۹۱	 مستند سازی
۹۲	 شیوه‌های مختلف مستند سازی
۹۴	 شیوه تنظیم فهرست منابع

فصل ششم: روش‌های تحقیق

۹۹	 روش‌های تحقیق
۹۹	 تقسیم‌بندی انواع تحقیق بر اساس اهداف
۹۹	 تحقیقات بنیادی
۱۰۰	 تحقیقات کاربردی
۱۰۰	 تحقیقات توسعه‌ای
۱۰۱	 تقسیم‌بندی روش‌های تحقیق بر حسب زمان
۱۰۱	 تحقیق گذشته‌نگر
۱۰۲	 تحقیق آینده‌نگر
۱۰۲	 تقسیم‌بندی روش‌های تحقیق بر اساس ماهیت آنان
۱۰۲	 الف) تحقیق تاریخی
۱۰۳	 ب) تحقیق توصیفی
۱۰۳	 ۱- تحقیق پیمایشی
۱۰۵	 ۲- تحقیق همبستگی
۱۰۷	 ۳- اقدام پژوهی
۱۱۲	 ۴- تحقیق موردی
۱۱۳	 ۵- تحقیق پس‌رویدادی
۱۱۴	 ۶- تحلیل محتوا
۱۱۸	 ج) روش تحقیق آزمایشی

۱۱۹	 ۱- تحقیق تجربی حقیقی
۱۲۳	 ۲- تحقیق شبه تجربی
۱۲۴	 تفاوت روش تحقیق تجربی با شبه تجربی

فصل هفتم: جامعه، نمونه و روش‌های نمونه‌گیری

۱۲۵	 جامعه آماری
۱۲۸	 نمونه آماری
۱۲۹	 شرایط نمونه‌گیری
۱۲۹	 روش‌های نمونه‌گیری
۱۳۰	 ۱. نمونه‌گیری تصادفی
۱۳۰	 روش نمونه‌گیری تصادفی ساده
۱۳۱	 روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی
۱۳۳	 نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی
۱۳۴	 نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای
۱۳۵	 نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای
۱۳۵	 ۲. نمونه‌گیری غیر تصادفی
۱۳۶	 روش نمونه‌گیری در دسترس
۱۳۶	 نمونه‌گیری سهمیه‌ای
۱۳۷	 نمونه‌گیری عمدی
۱۳۷	 نمونه‌گیری شبکه‌ای
۱۳۸	 نمونه‌گیری گروهی
۱۳۸	 عوامل موثر در تعیین حجم نمونه
۱۴۱	 ویژگی‌های یک نمونه خوب
۱۴۱	 روش‌های تعیین حجم نمونه
۱۵۳	 قلمرو مکانی تحقیق
۱۵۳	 قلمرو زمانی تحقیق

فصل هشتم: ابزارها و روش‌های گردآوری داده‌ها

۱۵۷	 ابزارهای گردآوری داده‌ها
۱۵۸	 ابزارهای رایج اندازه‌گیری
۱۵۸	 الف) پرسشنامه

۱۵۹	 ساختار پرسشنامه
۱۶۴	 مزایا و محاسن پرسشنامه
۱۶۵	 معایب و محدودیت‌های پرسشنامه
۱۶۵	 چگونگی تدوین سؤال‌های پرسشنامه
۱۶۶	 انواع پرسشنامه از نظر شیوه ارسال
۱۶۷	 (ب) مصاحبه
۱۶۸	 انواع مصاحبه
۱۶۹	 زنجیره‌ای مصاحبه
۱۷۰	 مزایای مصاحبه
۱۷۱	 معایب مصاحبه
۱۷۲	 (ج) مشاهده
۱۷۲	 سیستم و ابزار مشاهده
۱۷۳	 مزایای مشاهده
۱۷۳	 معایب مشاهده
۱۷۴	 روش‌های مشاهده
۱۷۶	 (د) آزمون‌های روانی - تربیتی
۱۷۷	 روانی و پایایی ابزارهای تحقیق
۱۷۷	 روانی
۱۷۷	 روش‌های محاسبه روانی
۱۸۰	 پایایی
۱۸۰	 روش‌های محاسبه پایایی

فصل نهم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۱۸۵	 تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۸۵	 الف) شیوه تجزیه و تحلیل کیفی
۱۸۹	 ب) شیوه تجزیه و تحلیل کمی
۱۸۹	 روش‌های آماری
۱۹۰	 آزمون‌های آماری
۱۹۳	 آزمون‌های پارامتریک و ناپارامتریک
۱۹۴	 الگوریتم انتخاب آزمون آماری

فصل دهم: شیوه تدوین گزارش تحقیق

۱۹۹	 گزارش تحقیق
۲۰۰	 انواع گزارش‌های تحقیق
۲۰۰	 (۱) تدوین پیشنهاد طرح تحقیق
۲۰۰	 (۲) تدوین گزارش پیشرفت طرح پژوهشی
۲۰۰	 (۳) تدوین گزارش‌های نهایی
	(۴) تدوین گزارش یافته‌های تحقیق به صورت مقاله علمی جهات چاپ در مجلات
۲۰۱	 علمی، تخصصی و ISI
۲۰۱	 (۵) تدوین گزارش و عرضه یافته‌های تحقیق در همایش علمی
۲۰۹	 فهرست منابع

www.ketab.ir

به نام آنکه تحقیق، حق از او یافت

مقدمه

پرسشی را نخستین گام «پژوهش» شمرده‌اند وقتی پرسشی شکل می‌گیرد، «انگیزی» در پی دارد در واقع پژوهش یک فرزند پرسشگری است که فرد برانگیخته به یکارگیری «روش» مناسب، به «دانش» دست می‌یابد و در پی این به دانش است که «ارزش» می‌آفریند و بنیادی برای فناوری و مخصوصاً «آموزش» فراهم می‌آورد. یعنی پژوهش است که برای آموزش خوراک تولید می‌کند. پرسش است که حرکت فرد را برای پژوهش سبب می‌شود و ذهن فرد را برای آموزش و تلاش نظام‌مند برای یاددهی مهیا می‌سازد. همین فهمی از پژوهش در حیات امروزیین آدمیان، منجر به این باور می‌شود که: پژوهش بدون آموزش، نامستمر و آموزش بدون پژوهش، نامؤثر است در واقع می‌توان گفت که پژوهش موتور محرکه آموزش، منشا ثروت و قدرت است. پژوهش بازوی نرم افزاری مدیریت و در قلب آموزش قرار دارد، باعث دوری از تعصب، خودگرایی و مطلق گرایی و شاهره ورود به نوآوری و شکوفایی است. جامعه‌ای مستقل است که در داد و ستد اطلاعاتی تنها گیرنده و مصرف کننده نتایج پژوهش‌های دیگران نباشد. امروزه آموزش بدون پژوهش در جا زدن است. اندیشه‌های ژرف در قالب پژوهش‌ها پدیدار می‌شوند. پژوهش باید آینه تمام نمای آموزش باشد. پژوهشگری و پرسشگری در ذات و فطرت انسان‌ها نهاده شده است. حضرت علی (ع) می‌فرمایند «لاست افضل من التحقیق». هیچ روشی برتر از تحقیق نیست، پس جستجو و پژوهش کنید و برسید تا حقایق برای تان گویا و روشن گردد و بدانید که بی‌پرسش پاسخی نمی‌شنوید و بی‌پژوهش حقیقتی نمی‌یابید.

تحقیقات و پژوهش‌ها موجب خالص شدن علوم و حذف زواید آن می‌گردند زیرا هیچ چیز علم را مانند عمل کردن و بکار بستن پاک و خالص نمی‌گرداند. حضرت رسول اکرم (ص) می‌فرمایند: خدایا حقیقت را آن گونه که هست بر من بنما و چهار چیز بر صاحب خرد و عقل از امت من واجب است:

❖ به علم و دانش گوش دادن

❖ آتش را به خاطر سپردن

❖ در میان مردم منتشر کردن

❖ آن را بکار بستن

پژوهش - مستحقی نظام‌مند برای دریافت رمز و راز پدیده‌هاست، نزدون غبار نشسته بر تفکر و دمیدن روح خرد بر شکوفه‌های شور و شوق است. پژوهش رسیدن به فروغ صبح دانایی و دسترسی پیدا کردن به غنم ناخودآگاه است، پویایی پروانه واری است که جرأت تمام شمع‌ها را به آتش می‌کشد تا به بی‌پروای خویش را بالاتر از تمام احساس‌ها بدست جستجوگرها دهند، پژوهش پاک کردن آلودگی سوال و تعجب از ذهن و جواب صریح و صحیح به سوالات سکوت زمان است. پژوهش نقطه آغازین حرکت‌های بنیادی در هر جامعه و رسیدن به پیشرفت، توسعه، رفاه اجتماعی و انقیاد واقعی است که کم توجهی به آن موجب بروز آسیب‌های جدی به کشور می‌شود.

آنچه در کلام پیامبر (ص) با معنای امروزی پژوهش بیان دارد، «طلب علم» است. بر همین بنیاد، بیان پیامبر (ص) که می‌فرمایند: السُّؤَالُ نِصْفُ الْعِلْمِ پرسش نیمی از دانش است (کنز العمال: ۲۹۲۶۰)، یعنی در فرآیند علم یابی، پرسش دارای نقش آغازین و اساسی و حائز ارزشی ویژه است. این آغاز، همان آغاز پژوهش است؛ زیرا پرسش است که شوق رسیدن به پاسخ را شعله‌ور می‌سازد و انگیزه عمل پژوهشگر محسوب می‌شود. همین پیام در فرمایش دیگر ایشان نیز، هویدا است: الْعِلْمُ خَزَائِنُ وَمَفَاتِيحُهُ السُّؤَالُ، فَاسْأَلُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ فَإِنَّهُ يُؤَجِّرُ أَرْبَعَةً: السَّائِلُ، وَالْمُتَكَلِّمُ، وَالْمُسْتَمِعُ، وَالْمُعِجِبُ لَهُمْ؛ یعنی «دانش گنجینه‌ای است و کلید آن پرسش است؛ پس پرسید، تا مشمول رحمت خدایتان گردید و چهار گروه شما اجر یابند:

پرسشگر، پاسخگو، شنونده و دوستدار آنان» (تحف العقول: ۴۱). در اینکه پژوهش یکی از فعالیت‌های مهم دنیای جدید است و خیر فراوان برای این دنیا با خود داشته، کمتر تردید وجود دارد. بنای کنونی و تحول مستمر تمدن بشری ناشی از پژوهش قلمداد می‌شود. این فعالیت خیرآفرین حیات بشری، دارای مراحل است و بر بنیاد اصولی به انجام می‌رسد و در این کتاب بدنبال تعین فرآیندها و تدوین اصول تهیه پژوهش و روش‌های تحقیق ... بوده و تلاش شده است که با به‌کارگیری روش تحقیق به صورت ساده و روان بیان شود با وجود این انتظار می‌رود که نارسائی‌های این کتاب وجود داشته باشد و به همین دلیل انتقادات و پیشنهادهای سازنده اندیشمندان گرامی به منظور اصلاح و ویرایش چاپ‌های بعدی، موجب کمال تشکر و امتنان و با منت پندیرا هستم.

مؤلفان:

دکتر اسداله خدیوی

دکتر حمید ملکی